

**“XALQ TABOBATI: TARIXI, YUTUQLAR,
ISTIQBOLLAR”**

mavzusidagi Xalqaro ilmiy-amaliy anjumani materiallari
to‘plami

28 aprel 2023-yil

Toshkent sh., O‘zbekiston

Сборник материалов Международной научно-
практической конференции

**«НАРОДНАЯ МЕДИЦИНА: ИСТОРИЯ,
ДОСТИЖЕНИЯ, ПЕРСПЕКТИВЫ»»**

28 апреля 2023 года

г. Ташкент, Узбекистан

Collection of materials of the International scientific and
practical conference

**"TRADITIONAL MEDICINE: HISTORY,
ACHIEVEMENTS, PROSPECTS"**

28 April 2023

Tashkent, Uzbekistan

Ташкентская медицинская академия // Сборник материалов Международной научно-практической конференции «НАРОДНАЯ МЕДИЦИНА: ИСТОРИЯ, ДОСТИЖЕНИЯ, ПЕРСПЕКТИВЫ» Сборник материалов конференции // ООО "TIBVIYOT NASHRIYOTI MATVAA UYI" - 2023 - 112 стр.

Главный редактор	Шадманов А.К., ректор Ташкентской медицинской академии, профессор, д.м.н.
Заместитель главного редактора	Азизова Ф.Л., проректор по науке и инновациям Ташкентской медицинской академии, профессор, д.м.н.
Ответственный секретарь	Высогорцева О.Н., доцент кафедры реабилитологии, народной медицины и физической культуры, к.м.н.
Редколлегия:	Собирова Г.Н., профессор кафедры реабилитологии, народной медицины и физической культуры, д.м.н. Жумаева Г.А., доцент кафедры реабилитологии, народной медицины и физической культуры, к.м.н.

СОДЕРЖАНИЕ	
<i>A'zamjonov A.A., Abdurasulova M. B., Xasanova M.I., Raximova X. A. GEPATITNI DAVOLASHDA ZAMONAVIY YONDASHUV</i>	2
<i>Abilov O'rol HAMSHIRA VA MA'NAVIYAT</i>	2
<i>Ahmedova D.Sh., Toxtamuratova Z.Sh., Rayimberdiyev E.D OLIY O'QUV MUASSASALARIDAGI TALABALARNI SOG'LOM TURMUSH TARZIGA RIOYA QILISHI BO'YICHA SO'ROVNOMA TAHLILLARI</i>	4
<i>Allayeva M.J., Achilov .D.D. DIABETNING DITIZON MODELIDA UMUMIY LIPIDLAR DARAJASINI O'SIMLIGI EKSTRAKTINING GIPOLIPIDIMIK HAMDA GIPOXOLESTERINEMIK TA'SIR SAMARADORLIGI</i>	5
<i>Atamuratova F.S.IBN SINO SHIFOKOR AXLOQI HAQIDA</i>	7
<i>Azizov A.A. O'ZBEKLARDA ANIMALOTERAPIYA: ETNOGRAFIK QAYDLAR TAHLILI</i>	8
<i>Biykuziyeva A.A., Muxiddinova F.M, Sodikova N.S., Turdialiyeva Sh.U. IBN SINO TA'BLIMOTIDA BADAN TARBIYA TADBIRI – DAVOLOVCHI JISMONIY TARBIYA TO'G'RISIDA</i>	9
<i>Bo'riyev O., Iskandarov Sh. ABU RAYHON BYERUNIYNING ASARLARIDA ZARDUSHTIYLIK BILAN BOG'LIQ QARASHLAR</i>	10
<i>Bo'riyev O., Iskandarov Sh. «HUDUD UL-OLAM» VA UNDA QASHQADARYO VOHASI SHAHARLARI TAVSIFI</i>	12
<i>Ergasheva N.O. BO'G'IM KASALLILARNI DAVOLASHDA APITERAPIYANING O'RNI</i>	14
<i>Fayzullayeva O.U., Nazirtashova R.M. QANDLI DIABET KASALLIGI VA UNI DAVOLASHDA TOPINAMBUR O'SIMLIGIDAN FOYDALANISH</i>	15
<i>Ganijonov H. THE ROLE OF BEHAVIOR IN THE EARLY DETECTION OF SCHIZOPHRENIA</i>	16
<i>Hyangmi Gavart_KOREAN MEDICAL BOOK REPORT IN EUROPE</i>	17
<i>Jumanazarov X.S. O'ZBEK XALQINING TABOBAT AN'ANALARI TARIXI</i>	18
<i>Kim Taewoo THE EMERGENCE OF NEW TRADITIONAL ACUPUNCTURE PRACTICES IN KOREAN MEDICINE: A HISTORICAL AND ANTHROPOLOGICAL APPROACH</i>	20
<i>Mahmaraimov Sh.T., Soatova M.B. XONDROITIN SULFAT VA CENTELLA ASIATICA EXTRACTINI BIRGA QO'LLAGANDA TIZZA BO'G'IMI ARTROZIDA OG'RIQQA QARSHI TA'SIRINI O'RGANISH</i>	20
<i>Mahmaraimov Sh.T., Chutboev B.R., Choriev M.Yu. CENTELLA ASIATICA EXTRACTINING TIZZA BO'G'IMI ARTROZIDA YALLIG'LANISHGA QARSHI TA'SIRINI O'RGANISH</i>	21
<i>Maxmudov L.Yu. TIB QONUNLARIDA KASALLIKLAR, ULARNING ASOSIY SABABLARI VA KO'RINISHLARI HAQIDA YORITILISHI</i>	22
<i>Maxsumov Sh.M., Zayseva O.A. O'ZBEKISTON FARMAKOLOGLARINING FITOTERAPIYA RIVOJIGA QO'SHGAN HISSASI</i>	24
<i>Nazarbaiuly B. BASICS OF TRADITIONAL MEDICINE</i>	25
<i>Niyozova N.S. QADIMGI SHARQ TIBBIYOTINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI</i>	26
<i>O'tayev G'G' . YUQUMLI KASALLIKLARNING RIVOJLANISHIDA IBN SINO AMALIY MEROSINING O'RNI VA AHAMIYATI</i>	27
<i>Orazgalieva M.T. Aimagambetov M.Zh., Akbayeva M.M., Orazgalieva M.T., Shortombayev A.A., Yermukhambetov B.Y. ALGORITHM OF PROACTIVE THERAPY OF HEMOSTASIS DISORDERS IN PATIENTS WITH MECHANICAL JAUNDICE IN THE INTRA - AND POSTOPERATIVE PERIOD</i>	29
<i>Qosimjanova N. A., Raximova X.A. ABU ALI IBN SINO TA'LIMOTIDA FARMASEVTIKA</i>	30

<i>Rahimova Sh.M., Saidvaliyev F.S. ABUZUS BOSH OG'RIG'INING MIGREN VA ZO'RIQISH BOSH OG'RILARIDAN KELIB CHIQISHI TAQQOSLAMA TASHXISI</i>	31
<i>Rahimova X.A., Abdurasulova M.B., Xasanova M.I., Azamjonov A. A. IBN SINO ILMIY MEROSI</i>	32
<i>Rakhmatova M. R. EFFECTIVENESS APPLICATION OF QUERCETIN AND OMEPRAZOL FOR CORRECTION OF GASTROTOXIC EFFECT IN THE THERAPY OF PATIENTS WITH OSTEOCHONDROSIS</i>	33
<i>Raxmanov A.X., Asqarov O. O., Xakimov Z.Z., Xolmatov J.A., Sultanov S. A. FLAVANOIDLAR TUTGAN O'SIMLIKLAR YANGI YIG'MASINI SAFRO AJRALISHIGA TA'SIRI</i>	34
<i>Ruzimov E.M. ARUNDO DONAX YER USTKI QISMI ALKALOIDLARI YIG'MASINING SKOPOLAMIN BILAN CHAQIRILGAN AMNEZIYAGA TA'SIRINI BAHOLASH</i>	34
<i>Saidametova N.U., Kamalova N.L. IBN SINONING KEKSALARNI OVQATLANTIRISH TO'G'RISIDAGI FALSAFIY QARASHLARI</i>	35
<i>Sattarova D.B., Usmanxodzaeva A.A., Demin N.A. ROLE AND IMPACT COMPLEX POST-EXTENSION RECOVERY ON QUALITY LIFE OF ATHLETES WITH VISUAL IMPAIRMENT</i>	37
<i>Seong-Soo Roh COMPARATIVE STUDY HERBAL MEDICINE IN COMBINATION WITH SORAFENIB ON HEPG2 CELL TRANSPLANTATION TUMOR MODEL</i>	38
<i>Sharipov U.A. INSULTDAN KEINGI BUZILISHLARDA NEYROREABILITATSIYA USULLARINI SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI AHAMIYATI</i>	39
<i>Soatova M.B., Mahmaraimov Sh.T. XONDROITIN SULFAT VA CENTELLA ASIATICA EXTRACTINI BIRGA QO'LLAGANDA TIZZA BO'G'IMI ARTROZIDA OG'RIQQA QARSHI TA'SIRINI O'RGANISH</i>	40
<i>Soliyeva A.D. XALQ TABOBATINING TARIXI</i>	41
<i>Song Jichung RESEARCH FOR DEVELOPMENT OF CLINICAL DECISION SUPPORT SYSTEM BASED ON DONGEUIBOGAM</i>	42
<i>Song Youngil, Rep. of Korea PRACTICAL APPLICATION OF THE WORLD HEALTH ORGANIZATION TRADITIONAL MEDICINE STRATEGY:2014-2023 FOR THE INTEGRATIVE MEDICINE IN UZBEKISTAN</i>	43
<i>Sotivoldiyeva D.S., Rahimova H.A. BUTUN DUNYO XALQLARI TABOBATLARINING RIVOJLANISH TARIXI</i>	44
<i>Sultanova X.T. TIB QONUNLARIDA AXLOQ VA TIBBIYOT ETIKASI</i>	45
<i>Tolmasov Ruzibek Tolmasovich. MORPHOLOGICAL CHANGES OF GASTRIC WALLS DURING POSTNATAL ONTOGENESIS WHEN FEEDING ON PALM OIL</i>	47
<i>Turg'unboyeva M.I., Qalandarova M.H. ZAMONAVIY DAVOLASH USULLARI. QANDLI DIABET KASALLIGINI DAVOLASHDA ZAMONAVIY YONDASHUV</i>	48
<i>Umarova F.S., Gulyamova A.N. IBN-SINO QARASHLARIDA TA'LIM-TARBIYA MASALALARI</i>	50
<i>Umarova F.S., Gulyamova A.N. IBN-SINO QARASHLARIDA TA'LIM-TARBIYA MASALALARI</i>	51
<i>Usvaliyeva O.S., Qalandarova M.X. XALQ TABOBATI TARIXI. ZAMONAVIY TIBBIYOTDA XALQ TABOBATI USULLARI</i>	52
<i>Yu-Hong Min. ANTI-HYPERPIGMENTATION POTENTIALS OF ESSENTIAL OILS FROM KERNELS OF GENUS PRUNUS</i>	53

Results: Among the MIX groups, MIX25 showed surprisingly the best effect. MIX25 (sorafenib 10 mg/kg + Dioscoreae rhizoma and Polygalae radix mixture 25 mg/kg) inhibited the tumor volume and weight in Balb/c nude mice. MIX25 enhanced apoptosis-promoting proteins such as Bax, Cytochrome c, and Caspase-3 and decreased apoptosis-inhibiting proteins such as survivin. In addition, MIX25 inhibited MAPK inflammatory response and inflammatory markers including TNF- α and COX-2. Both NK cell activity and cancer marker genes including AFP and TERT in the MIX25 group were superior effects to other drug-treated groups.

Conclusion: MIX25 inhibited HepG2 cell transplantation tumor proliferation in Balb/c nude mice. In particular, MIX is involved in not only the inhibition of inflammatory markers but also the enhancement of cell apoptosis. Moreover, the NK cell activity effectively increased and the mRNA expressions of AFP and TERT significantly reduced in the MIX25 group. Collectively, we found that MIX25 combined with sorafenib could be suggested potential candidates for the treatment of patients with hepatocellular carcinoma.

Keywords Apoptosis, Dioscoreae rhizoma and Polygalae radix mixture, Hepatocellular carcinoma, HepG2 cell, NK cell activity

INSULTDAN KEINGI BUZILISHLARDA NEYROREABILITATSIYA USULLARINI SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI AHAMIYATI

Sharipov U. A.

Toshkent tibbiyot akademiyasi

Bosh miya insultdan keyingi (IK) nogironlikka moyillik darajasi katta bo'ladigan bemorlarni neyroreabilitatsiya qilish tibbiyotda hamon dolzarb muammo bo'lib qolmoqda. Ushbu muammoni hal qilishda nafaqat bemorning IK jismonan tiklash, balki uning hayot sifatini yaxshilash ham kerak, bu Bosh miya insultdan keying bemorning ijtimoiy rehabilitatsiyasi va moshlashuvining asosiy ko'rsatkichidir. Insultni turli bosqichlarida davolash samaradorligini baholashni standartlashtirish uchun, bemorning statusinining sub'ektiv va ob'ektiv ko'rsatkichlarni ob'ektivlashtirish uchun, turli funktsiyalarni tiklash dinamikasini, davolash va rehabilitatsiya tadbirlarini tashkil etishda turli xil shkalalar, testlar va anketalar qo'llaniladi.

Tadqiqot maqsadi. Insultdan keyingi kasalliklarga chalingan bemorlarda rehabilitatsiya tadbirlarining samaradorligini baholashda neyrofiziologik va neyropsixologik tekshiruvlarni imkoniyatlarini, shuningdek, hayot sifati ko'lamini aniqlash.

Tadqiqot materiallari va usullari. Miya insultiga chalingan 40 nafar bemor kasallikning erta, kech tiklanish va qoldiq asoratlar davrlarida rehabilitatsiya qilingan bemorlarni nazoratga olganmiz. Davolashdan oldin va keyin buzilgan funktsiyalarni tiklashni ob'ektiv baholash uchun barcha insult o'tkizgan bemorlar nevrologik, neyrofiziologik, neyropsixologik tekshiruvdan o'tkazildi. Har bir tekshiruv turi ma'lum bir funktsional tizimni baholash uchun vositalar to'plamini o'z ichiga oladi. Qoida tariqasida funktsional tizimlarning meyorida ishlashi, bemorlarning hayot sifatini tashkil qiladi. Umumiy nevrologik tekshiruv bemorning pasport ma'lumotlarining batafsil to'planishi, shu jumladan uning kasbiy faoliyatini va nevrologik statusni klassik baholashni o'z ichiga oladi. Shu bilan birga, mushaklar kuchini baholash uchun olti ballli shkala va besh ballli Ashfort shkalasi kabi bemorlarning harakat tizimining funktsional holatini baholash uchun shkala va anketalar ishlatilgan. Neyrofiziologik tekshiruv diagnostik transkraniyal magnit stimulyatsiya (TMS) usullaridan foydalangan holda neyromotor apparatning funktsional holatini o'rganishni o'z ichiga oladi. TMS usuli yordamida markaziy qo'zg'atilgan vosita javob reaksiyasi (QNJ), po'stloq jimlik davri (PJ) va transkallosal tormozlanish (TT) aniqlandi. Neyropsixologik tekshiruv Mini Mental State Examination (MMSE) shkalasi yordamida kognitiv faoliytlarni o'rganishni o'z ichiga oladi. IK bemorlarining hayot sifati o'z-o'ziga xizmat ko'rsatish va maishiy faoliyat sohasidagi asosiy fikrlarni o'z ichiga olgan Bartel shkalasi yordamida o'rganilgan. Barcha bemorlar transkraniyal magnit stimulyatsiya (TMS) yor-

damida rehabilitatsiya davolash kursidan o'tdilar. Natijalarni baholash zamonaviy statistik usullardan foydalangan holda amalga oshirildi, Sdent mezonidan foydalangan holda.

Natijalar. O'tkazilgan tadqiqotlar natijalari shuni ko'rsatdiki, bemorlarda insultdan keyin barcha asosiy tadqiqot yo'nalishlari tiklanish jarayonida ishtirok etadi. Shunday qilib, davolanishdan oldin buzilishlarini baholash parez, spastistiklik darajasini va paretik oyoq-qo'llarning harakatlanish doirasini aniqlashga imkon beradi. Davolanishdan so'ng ushbu sohaning o'rganilgan parametrlari natijalarini tahlil qilish gemiparezi bo'lgan bemorlarda spastisikligini pasayishi, parez darajasi, harakat oralig'ining ortishi aniqlandi. Klinik va neyrofiziologik ma'lumotlarni taqqoslash shuni ko'rsatdiki, bu bemorlarda harakat buzilishlarining ijobiy dinamikasi parametrlari (amplituda, amplituda koeffitsienti) mutanosib ravishda oshgan. Neyropsikologik tadqiqotlar tahlili sensorli va sensorimotor afazisi bo'lgan IK bemorlarida kognitiv buzilishning ustun turishini ko'rsatdi. Bu ko'rsatkichlar PJ va TT ko'rsatkichlari bilan bog'liq edi. Shunday qilib, masalan, uzun PJ va qisqa TT terapiyadan keyin normal holatga qaytdi. Motor va neyropsikologik kasalliklarning ijobiy dinamikasi bilan bir qatorda, kundalik faoliyat va o'z-o'ziga xizmat ko'rsatishda yaxshilanish kuzatildi. Buni hayot sifati ko'rsatkichlarining ijobiy dinamikasi va Bartel indeksi tasdiqladi.

Xulosa. Olingan natijalar qo'llanilgan neyrofiziologik, neyropsikologik ko'rsatkichlar, shuningdek, shkalalar va anketalar ishonchli, haqiqiy va sezgir o'lchovlar bo'lib, bemorning IK dastlabki holatini va terapiya natijalarini baholash uchun samarali vosita bo'lib xizmat qilishi mumkin degan xulosaga kelishimizga imkon beradi. Ushbu usullardan foydalanish rehabilitatsiya tadbirlarini amalga oshirishni optimallashtirish imkonini beradi va zamonaviy instrumental va laboratoriya tadqiqot usullari bilan bir qatorda klinik va sanatoriy-kurort muassasalarida ham qo'llanilishi mumkin.

XONDROITIN SULFAT VA CENTELLA ASIATICA EXTRACTINI BIRGA QO'LLAGANDA TIZZA BO'G'IMI ARTROZIDA OG'RIQQA QARSHI TA'SIRINI O'RGANISH

Soatova Maqsuda Bahodir qizi, Mahmaraimov Shavkat To'xtashovich

Toshkent tibbiyot akademiyasi Termiz filiali

Mavzuning dolzarbligi. O'zbekistonda yashovchi o'rta yoshli aholining ko'pchiligida, ayniqsa ayollarda tizza bo'g'imi artrozi (gonartroz) ko'p uchraydi. Tizza bo'g'imi artrozi patogenezida bo'g'imning yallig'lanishi va strukturasi degenerativ buzilishi yotadi; og'riq, yallig'lanish va harakat cheklanishini bartaraf etish maqsadida qo'llanib kelinayotgan juftlik - yallig'lanishga qarshi nosteroid dori vosita (YaQNSDV) ini xondroprotektorlar bilan birga qo'llash qo'llash bugungi kunda ancha yaxshi samara berib kelmoqda. Tadqiqotda xondroprotektorlardan xondroitin sulfat ("Drastop", mushak orasiga 2 ml in'eksiyasi kunora №20 ta) hamda an'anaviy YaQNSDVlarning o'rniga Osiyo sentellasi (Centella asiatica) saqllovchi fitopreparatlardan "Montalin" dan foydalanildi. Uning tarkibida 7 xil dorivor giyohlar - osiyo sentellasi (Centella asiatica), ko'rkam glorioza (Gloriosa), mimoza (Mimosa), rastoropsha (Silibum marianum), fillantus niruri (Phillantus niruri), geran (Geranium L.), bo'ztikan (Sonchus arvensis L.) saqllovchi majmuaviy preparat hisoblanadi. Ma'lumki, osiyo sentellasi tabiiy antioksidantlarning ichida eng xavfsizlaridan biri bo'lib, uning tashqi qo'llanilgandagi samarasi ilmiy isbotlangan. Osiyo sentellasi yallig'lanishga qarshi ta'sirga ega; yaralarning bitishini tezlashtiradi; yosh o'tgan sayin teri va to'qimalarda miqdori kamayib boradigan I va II-tip kollagenlar sintezini stimullaydi. Xondroitin sulfat ("Drastop") xondroprotektiv va yallig'lanishga qarshi ta'sirga ega. Xondroitin sulfat tog'ay to'qimasida fosfor-kalsiy almashinuvini, proteoglikanlar va sinovial suyuqlik sintezini yaxshilaydi.

Tadqiqot maqsadi. Xondroitin sulfat va Centella asiatica extractini birga qo'llaganda tizza bo'g'imi artrozida og'riqqa qarshi ta'sirini o'rganish.